

Instagram: stela_knjige
Facebook: stela
www.stelaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA

Matteo B. Bianchi

La vita di chi resta

Copyright © 2023 Mondadori Libri S.p.A.

This edition published in agreement with the Proprietor through MalaTesta Literary Agency, Milan.

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2024

ZA IZDAVAČA

Marko Sabovljević

UREDNIK

Marina Sabovljević

LEKTURA I KOREKTURA

Lidija Cenić

DIZAJN KORICA

Siniša Subotić

SLOG I PRELOM

Studio Znak

ŠTAMPA

Alpha print, Zemun

TIRAŽ

1.000

IZDAVAČ

Publik praktikum, imprint Stela

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA

2024

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući foto-kopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

Mateo B. Bjanki

Život onih koji ostaju

Prevela s italijanskog
Jelena Brborić

Stela

Preživelima

*Kada ti se dogodi ono najgore,
tada težim da ti budem prijatelj.*

DŽON VOTERS

Neko je pozvao hitnu pomoć. Portir, neki komšija, nemam pojma ko se za to postarao.

Shvatam to kad začujem sirene, čujem ih kako se bučno približavaju i zaustavljaju ispod mog prozora, pre nego što se isključe uz onaj intubirani zvuk.

Znam da je uzaludno, da nema ekstremnih pokušaja reanimacije, da je sve već konačno.

Provirujem kroz vrata.

S prozora, sa balkona, desetine ljudi gledaju u mom pravcu. Napolju, na odmorištu, grupa komšija. Ništa ne govore, gledaju me uplašeno i zbunjeno.

Čujem glasove medicinskih tehničara na stepeništu, žurni bat njihovih koraka. Moj stan se nalazi na petom spratu.

Kad trojica muškaraca u belim mantilima i s nosilima između sebe stignu na odmorište, zadihani su i oznojeni.

Prvi među njima se na tren osvrće oko sebe. Primećuje drugu rampu stepenica i neiskorišćeni lift. Diže pogled ka nebu, potom se okreće prema meni i uzvikuje: „Zašto nam niko nije rekao da postoji lift?”

Lift.

S. je tamo na podu, mrtav, a trebalo je da vas posavetujem da uzmete lift.

Ništa, naravno, ne odgovaram, nisam u stanju da to učinim. To je prva od milion takvih prilika.

Ljudi će postavljati pitanja, ja neću znati šta da odgovorim. Mesecima, godinama.

Zauvek.

Jesi li ti shvatio da bi ovo moglo da se dogodi? Jesi li uočio neke znake?

Jesam.

I ništa nisi preduzeo?

Razgovarao sam o tome. S njegovom porodicom. S prijateljima.

A oni?

Govorili su mi da se ne brinem, da sve to radi samo da bi privukao moju pažnju.

A ti?

Ja sam se plašio da je ozbiljan, predosećao sam to.

Prestali smo da živimo zajedno tri meseca ranije. Raskinuli smo krajem avgusta 1998.

S. je još uvek imao ključeve od stana. Ostavio je u njemu veći deo svojih stvari (odeću, cipele, predmete) dok ne nađe novi smeštaj. Povremeno je, kad bi mu nešto zatrebalo, navraćao da to uzme.

Tog poslepodneva me je s kućnog broja pozvao u kancelariju. Bio je to kratak, ućtiv razgovor. Iz njega se nije izrodila rasprava ili svađa, kao što nam se to na kraju često dešavalo, čak i u najneophodnijoj komunikaciji.

Okončao je razgovor sledećim rečima: „Bilo kako bilo, ne brini se: kad se vratiš, mene ovde više neće biti.”

Ja sam to protumačio kao tehničku informaciju, bila je to, međutim, metaforička izjava.

Bio je to njegov pozdrav.

To je mantra koja ide od usta do usta. Spontana saglasnost. Nesvesna zavera. Jednoglasna odluka. Konstantna molitva.

Preseli se.

Svi mi to govore.

Moji roditelji, moja sestra, prijatelji, kolege, poznanici koji su čuli šta se desilo, čak i nepoznate osobe s kojima dolazim u dodir.

Preseli se.

Idi odatle.

Tih prvih dana sam slab, užasno slab. Ne znam više ni jesam li to zaista ja, ne znam više ni jesam li *uopšte*.

Pa ipak, moja odlučnost je nepokolebljiva: ne, ne idem odavde.

Drugi to ne mogu da razumeju. Kako je moguće da želim da ostanem u stanu koji je natopljen tolikim, i to takvim uspomnama. Kojim haraju sećanja. U stanu u kojem smo živeli zajedno, u kojem je on sebi oduzeo život, u kojem sam ja pro-našao njegovo telo.

Zaista, kako mi je uopšte palo na pamet da nastavim tu da živim?

Međutim, veoma brzo, gotovo smesta, shvatam da je svako objašnjavanje uzaludno. Niko ne zna kako se osećam, niko nije u stanju da razume šta nosim u sebi, u kakvu sam se crnu rupu survao. Daju mi savete s visine, ali ja sam na nekom drugom mestu.

To je kao da čoveku koga gutaju plamenovi ponudiš čašu vode, pa se čudiš što je odbija.

Ne znam šta bih s vašom čašom vode. Zar ne vidite da plamtim? Da je takav palijativ patetičan i beskoristan? Pustite me da izgorim. Učinite mi tu uslugu.

Osnovni savet odnosi se na fizičko udaljavanje: udaljavanje od uspomena. Ne shvataju da su uspomene u meni. Natapaju me iznutra. Mogao bih da se preselim i u Kinu, one bi svakako pošle sa mnom. Staviti između nas okeane ili kontinente ničemu ne bi poslužilo.

Sazdan sam od svojih osećanja. Ja sam život s njim i njegova besmislena smrt. Satkan sam od svesti o tome.

Preseli se.

Tako su dragi. Nude savete o nadmetanju čija pravila ne poznaju. Nude mi računaljku za rešavanje astrofizičkih problema.

Kada drugi ne razumeju ili ne mogu da razumeju ne preostaje ti ništa drugo nego da slušaš samog sebe.

Što je čvršća njihova ubeđenost da treba da me nateraju da se udaljim od tog stana, to je neopozivija moja odluka da ostanem. Čak i čudna, u trenutku u kojem mi se čini da sam lišen volje, sposobnosti da donosim odluke, u kojem poveravam drugima sve moguće izbore, u kojem nisam kadar da se staram ni o samom sebi.

Pojedi nešto. U redu.

Idi da se odmoriš. Evo, idem.

Preseli se. Ne.

U odsustvu drugih namera, samo mi ta preostaje. U sebi osećam da moram da ostanem. Osećam da teret bola (i tesko-be, i izgubljenosti) koji me pritiska neće postati nimalo lakši ako promenim adresu. Ne radi se tu o dostavi na kućnu adresu koja se može izbeći selidbom. Ne radi se ni o progonitelju kome možeš uteći ukoliko brže potrčiš. Baš naprotiv, osećam da umesto da pobegnem treba da ostanem u mestu i da se suočim s njim. Da nemam izbora.

Kao da je bol bunar u koji treba da zaronim, tunel kroz koji treba da prođem, sve dok ne stignem do izlaza. To što na njegovom kraju ne vidim nikakvu svetlost već samo tamu, ne narušava moju svest o tome da je to put kojim treba da pođem.

Tražim utehu u književnosti.

Ona je moj oslonac na ovom svetu.

Obilazim knjižare, tražim po bibliotekama (ovo su još uvek počeci interneta). Ne nalazim mnogo toga na temu suicida. Naravno, brojni romani sadrže junake koji izvršavaju samoubistvo. Ali šta je s namenskom prozom na tu temu? Tu je i poneki esej iz psihologije ili poneko sociološko istraživanje. Gde se najčešće izvršavaju, zašto.

Pa ipak, sav materijal koji nalazim odnosi se na žrtve, nema ničega o onima koje ostavljaju za sobom.

Ali ja sam jedan od njih, s njima želim da se uporedim, od njih da zatražim pomoć. Zašto se niko time ne bavi?

Zašto se zanemaruje bol onih koji ostaju?

Prvog dana po povratku u kancelariju trudim se da se prema kolegama ophodim sa izvesnom prirodnošću iako se osećam užasno: imam ogromne podočnjake, lice mi je upalo, gubim na težini zapanjujućom brzinom. Moju iznemoglost je teško ne primetiti. Uostalom, i ne pomišljam na to da pokušam da je prikrijem. Svi su upoznati sa onim što se dogodilo, nemaju izbora osim da to priznaju i da se prilagode.

Pozdravljaju se sa mnom s privrženošću, staloženim, ali rečitim gestovima. Ima onih koji me grle. I onih koji mi pružaju ruku. Poneko me i pomiluje.

Radim za jednu agenciju za komunikacije. Pišem reklamne tekstove, informativne letke, kataloge, promocije za radio, uređivačke sadržaje.

Delim sobu s jednom kolegicom Ticijanom.

Prvog jutra pokazujem izvesnu snagu i izdržavam.

Potom, u jednom trenutku, ne znam zašto, a verovatno i ne postoji nikakvo *zašto*, briznem u plač.

Tici diže pogled, vidi šta se dešava i ne zna baš najbolje kako da odreaguje.

„Oh, siroti...”, kaže. I njoj se oči cackle, ali uspeva da se suzdrži.

Pogled joj luta ka hodniku. Mogao bi neko da prođe i da me vidi.

Ustaje, samilosna, i odlazi da zatvori vrata. Zadržava predstavu za sebe, odlučuje da preuzme teret na sebe.

„Idi kući”, kaže. „Zašto ne bi otišao kući?”, ponovo formuliše svoj iskaz kako bi zvučao kao pitanje. „Prerano si se vratio.”

Od S.-ove smrti je prošlo nedelju dana.

„Kod kuće mi je još gore”, objašnjavam joj između jecaja. „Moram da se vratim poslu, da nečim zaokupim um, u suprotnom ću poludeti.”

Prilazi mojoj stolici, otpozadi mi spušta šaku na rame i blago ga steže. Znak bliskosti, privrženosti, jedan od mnogih. Već godinama radimo zajedno, kao kolege se lepo slažemo, kao prijatelji smo jedno drugom veoma dragi, ali i jedno i drugo, uopšteno govoreći, izbegavamo sladunjavost.

Uostalom, oboma nam je jasno da, ako me sada zagrli, nikada neću prestati da plačem. A moram to da učinim. Brišem suze, gutam knedlu u grlu.

„Slobodno otvori vrata.”

„Jesi li siguran?”

„Nisam, ali ih ipak otvori.”

Sledi naš prvi saučesnički osmeh nakon tragedije.

Obračunavam se sa boli, a to nije običan izraz. Zaista je tu reč o ekonomiji izdržljivosti: u stanju sam da podnesem izvestan stepen patnje, ali znam da pojedina opterećenja ne bih izdržao. Pogurali bi me ka ivici. Ka ludilu. Znam da to može da se dogodi, imao sam prilike da se u to uverim.

Neke misli su previše mučne da bi doseg-nule prag svesti, ostaju dakle zakopane ispod površine, u produženom i zaštićenom limbu.

Povremeno nešto izroni na površinu, neki razgovor, prizor, svađa, neka nežnost. Svi su oni podjednako užasni.

U tramvaju sam i vraćam se kući nakon posla. Umoran, odsutan, sedim na neudobnom sedištu od tvrde plastike i kroz prozor posmatram uzavreli grad. I baš u tom beznačajnom trenutku, bez nekog očiglednog razloga, prisećam se jedne naše svađe. S.-a koji kaže: „Pruži mi još jednu priliku”, i mene kako odgovaram: „Pružio sam ti milion prilika, sad je dosta.”

Poslednja svađa pre one večeri kada je napustio naš stan i vratio se da živi s majkom.

Bio sam potisnuo taj razgovor, ali sada mi se vratio u misli ovaj njegov delić, živopisan i precizan. Pruži mi još jednu priliku. Ne, sad je dosta.

Zatražio je od mene odgodu, a ja sam odbio da mu je dam. Ja sam čudovište.

Svest o tome me obuzima i protresa me iznutra.

S. mi se obratio za pomoć, a ja sam mu je uskratio. Mogao sam da ga spasem, a nisam to učinio. Ja sam čudovište.

Osećam se kao da ću eksplodirati. Ovde, pred svima, u tramvaju punom sveta koji se vraća kući nakon posla.

Koliko fali? Nekoliko stanica. Četiri, pet minuta. Izdrži. Moraš da izdržiš.

Pridižem se na noge. Probijam se kroz tela, približavam se izlazu. Propustite čudovište. Pridržavam se za rukohvate ne da bih održao ravnotežu već iz potrebe da se uhvatim za nešto. Prolazimo kraj pretposlednje stanice, približavamo se mojoj. Tramvaj mi sad deluje tako sporo, iscrpljujuće spokojno. Ja sam čudovište. Poslednji metri su prava agonija. Vrata se otvaraju, izlećem napolje kao iz vozila koje proždiru plamenovi. Hodam tako brzo da trčim. Želim da stignem kući smesta, istog trenu.

Preskačem stepenike dva po dva, guram ključ u bravu i nasilno ga okrećem, požuri, ponestaje mi vremena, skoro sam stigao, evo me, ušao sam.

Zatvaram vrata za sobom, skidam ranac s leđa i bacam se na pod. Ne padam, ne saplićem se, survavam se ka pločicama, dopuštam da me pod zagrlji svojom hladnom čvrstinom i plač koji sam sve to vreme zadržavao u sebi eksplodira, gotovo prestajem da dišem na deset minuta, ja sam čudovište, svete, oprosti mi, ja sam čudovište, nikada sebi neću oprostiti ono što sam učinio, ja sam čudovište, ja sam čudovište, upomoć, ja sam čudovište, neka mi neko pomogne!

Pre sahrane primam mnogo cveća s porukama.

Jedna od njih je od naših komšija, mladog para. Prijatelji smo. Povremeno smo zajedno večerali. S. je izvodio njihovog psa u šetnju, igrao se s njim na odmorištu.

Poruka je jednostavna, samo jedan red, i nije namenjena meni već direktno S.-u. Kao što verovatno i treba da bude. Kao da sam ja samo posrednik.

Glasi: „Mnogo ćeš nam nedostajati.”

Slede tri potpisana imena: Lori, Mario i Kamilo.

Kamilo je pas.

Ne znam zašto, ali ta poruka me pogađa više od svih ostalih.

Primećujem i fizičke promene na sebi.

Čuo sam da čovek može iznenada da osedi nakon snažnog emotivnog šoka.

Meni se događa nešto nalik tome. Kosa na slepoočnicama mi postaje svetlija. Sedi. Kosa je već počela da mi sedi ali se taj proces sada ubrzava, naglo se pojačava. Starim zbog emotivnog šoka.

Ne ograničavam se na trihologiju. Moj proces je holistički.

Jedna koleginica me nekoliko sedmica nakon sahrane, na nekom poslovnom sastanku odmerava i kaže: „Stvarno si mnogo smršao, na kakvoj si to dijeti?“. Osmehuje mi se, uverena da mi je udelila kompliment.

Ja pokušavam da joj uzvratim osmeh: „Slušaj, u pitanju je dijeta koju nikome ne bih preporučio.“

Tek tada postaje svesna svoje nesmotrenosti.

„O bože, izvini...“ Prinosi ruku licu, iskreno je skrhana, ali nema razloga da mi se izvinjava. Vreme teče, normalno je da drugi zaboravljaju tragediju.

Oni koji mogu.

Ja sam taj koji ni na tren ne prestaje da misli na nju. Poput lasera koji se nikad ne isključuje, ni danju ni noću. Neizbežno je da se posledice odraze na telo.

Pretvaram se u bol koja se nastanila u meni.